

## ARUANNE. ÜLEVAADE KORRUPTSIOONIVASTASE STRATEEGIA „AUS RIIK” AASTATEKS 2004-2007 MEETMETE RAKENDAMISEST

### Üldhinnang korruptsioonivastase strateegia edukusele

Korruptsioonivastases tegevuskavas on kokku 21 meetet, mis jagunevad ennetuslikeks meetmeteks ning „reaktsioonilisteks” meetmeteks.

Eesti korruptsioonivastast strateegiat on hinnatud selle konkreetsuse poolest – selles on üldjuhul suudetud vältida laialivalguvaid ülesandeid, mille eesmärk on ebaselge ning mille täitmine käiks üle jõu. Erandina võib välja tuua meetme nr 2 „enesediagnostika läbiviimise”, mille teostamine on äärmiselt ressursimahukas ning mille meetodika sobivuses kõikidele avaliku sektori asutustele võib kahelda.

Kuigi suurem osa kehtiva strateegia meetmetest on täidetud, on ka tegevusi, mis seni on täitmata. Näiteks ei jõutud uuendada korruptsioonivastast seadust ja muuta majanduslike huvide deklareerimise süsteemi sisulisemaks, samas on need tegevused juba planeeritud valitsusliidu programmi (vt ptk Siseturvalisus) ning uude korruptsioonivastasesse strateegiasse.

Olulisemate sammudena, mida jõuti rakendada, on Riigikontrolli pädevuse laiendamise kohalike omavalitsuste auditeerimisel, eetikaalased meetmed, korruptsiooniuuringute traditsiooni alustamise ja spetsialiseerunud prokuröride ametisse nimetamise.

„Ausale riigile” võib ette heita seda, et meetmed on üksteisest eraldiseisvad ning kokkuvõttes ei ole tegeletud ühegi sektori korruptsiooniga süvendatult – samas uue strateegiaga üritatakse sellist olukorda vältida. Puudustena saab välja tuua lisaks ka vastava institutsioonidevahelise koostöövõrgustiku puudumise, liigse keskendumise avalikule sektorile ning kitsamalt ametnike korruptsioonile. Samas väärrib „Aus riik” tunnustust, kuna on esimene põhjalikum korruptsioonivastane tegevuskava Eestis.

### Korruptsioonivastase strateegia meetmete rakendamine

Käesolev on ülevaade strateegia meetmete rakendamisest vastavalt Vabariigi Valitsusele VV 13.12 määruse nr 302 §-le 8.

Meede	Tähtaeg, täitmine	Täitja
1. Avalike teenistujate teise tööandja kasuks töötamise ja tegevuspiirangute selgem reguleerimine.	2004 Edasi lükatud, 2008 VV 2007.-2011. a tegevusprogramm, p 15.13	Justiitsministeerium (JuM)

Peamiselt puudutab meede nr 1 korruptsioonivastase seaduses (KVS) ning avaliku teenistuse seaduses (ATS) ettenähtud avalike teenistujate töökoha- ja tegevuspiirangute analüüsi ning nende ajakohastamist.

Justiitsministeerium korraldas septembris, 2005. erinevates valitsusasutusest küsitluse, mille eesmärgiks oli välja selgitada piirangutega kaasnevaid probleeme. 2006. aastal analüüsiti kehtivaid piiranguid ning töötati välja esialgsed seadusemuudatused. Meetme täitmine on edasi lükatud 2009. aastasse ning planeeritud uude strateegiasse.

Meede	Tähtaeg, täitmine	Täitja
2. Enesediagnostika läbiviimine korruptsiooniohtlikes valdkondades tegutsevates asutustes.	2004-2007 Täidetud, otsustamiseks	JuM jt

Enesediagnostika ehk riskianalüüsi eesmärgiks on avastada korruptsiooniohtlikud valdkonnad ning toimingud ja hinnata nende vältimise võimalust organisatsioonis ning laiemalt teatud sektoris. Tegemist on mahuka, ent suure kasuteguriga analüüsiga, mida teostatakse kolmes osas. See sisaldab intervjuusid juhtidega, personali küsitlemist, eeskirjade analüüsi jms. Riskianalüüsi juhend on välja töötatud Hollandis.

Justiitsministeeriumis viidi 2005. aasta märtsis läbi riskianalüüsi pilootprojekt, mille tulemusi arutati ka JuM juhtkonnas. Lisaks JuM-ile on sama meetodika alusel viinud riskianalüüsi läbi ka Kaitsepolitseiamet. Tegemist on ressursimahuka analüüsiga, mida tuleks perioodiliselt korraldada, ent selle kasutegur teatud tüüpi asutustes (näiteks sellised, mille ülesandeks on peamiselt vaid poliitikate väljatöötamine) võib olla väiksem kui sellest

tulenev kasu. JuM kogemuse kohaselt sobib selline analüüs pigem õiguskaitseorganitele, ent ei ole samas ainuke meetodika, mida riskide analüüsimiseks võib kasutada.

Meede	Tähtaeg, täitmine	Täitja
3. Iga-aastase auditi ulatuse täpsustamine KOV-de puhul	2004 Täidetud	Rahandusministeerium

Koostöös Saksa ekspertidega viidi 2004–2005 a läbi twinning-projekt kohalike omavalitsuste finantskontrolli süsteemi arendamiseks. Projekti eesmärk oli teadvustada kohalike omavalitsuste juhtkonnale finantskontrolli olemust ja vajadust; õpetada revisjonikomisjoni liikmetele siseauditi mõistet ning auditeerimise põhimõtteid; õpetada maavalitsuste siseauditoreid tegutsema mentoritena kohalike omavalitsuste siseauditoritele. Projekti aruandega on võimalik tutvuda veebilehel <http://www.korruptsioon.ee/17573>.

Meede	Tähtaeg, täitmine	Täitja
4. Riigikontrolli poolt KOV-de auditeerimiseks võimaluse loomine	2005 Täidetud	JuM; Riigikontroll

Riigikogu kiitis Riigikontrolli seaduse (RKS) ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seaduse heaks 11.05.2005, president kuulutas selle välja 31.05.2005. 07. septembrist 2005 muudeti Riigikontrolli struktuuri ning loodi V auditi osakond, mis alates 01. jaanuarist 2006 tegeleb kohalike omavalitsuste auditeerimisega. Riigikontroll saab lisaks kohalike omavalitsusüksuste valdusse antud riigi vara ja raha auditeerida ka KOV-de ja nendega seotud isikute muu raha kasutamist, viimast küll vaid seaduslikkuse ning mitte otstarbekuse osas.

Riigikontroll viib läbi kahte liiki auditeid: institutsiooni- ehk KOV-i auditid ja valdkonnaauditid.

KOV-i auditid on nn kõikehõlmavad auditid, kus vaadatakse KOV-i tegevust Riigikontrolli poolt oluliseks hinnatud aspektides, sh sisekontrollisüsteemi olemasolu ja toimimist, raamatupidamise ja finantsarvestuse õigsus ning majandustehingute õiguspärasus.

2006. aastal auditeeris Riigikontroll 9 KOVi (Rakke, Saare, Vormsi, Toila, Häädemeeste vald, Kuressaare, Paldiski, Kiviõli, Mustvee linn), nendest Mustvee ja Häädemeeste aruanded valmisid 2007. 2007. aastal alustati taoliste audititega Rae vallas<sup>1</sup>, Kohtla-Järve, Narva ja Võru linnas.

Valdkonnaauditites vaatab Riigikontroll ühte konkreetset probleemi või KOVi tegevusvaldkonda mitmetes KOVides. 2006. aastal valmis 1 valdkonnaaudit („Riigi tugi KOVidele infoühiskonna arendamisel). 2006. aastal alustati selliseid valdkonnaaudititeid 3, mille aruanded valmisid 2007.a suvel-sügisel. Kokku on Riigikontroll nende auditite raames külastanud 75 KOV-i. Koos institutsioonitaudititega on Riigikontrolli V auditiosakond 2007.a lõpuks audititoiminguid läbi viinud ca 40%-s valdades ja linnades.

Lisaks viis Riigikontroll 2007. a läbi auditi, milles hinnati KOVide esitatava finantsinfo (eelkõige majandusaasta aruannete) vastavust seaduse nõuetele. Seda vaadati 226 (Türi linn ja vald ühinesid) KOVis.

Riigikontrolli auditite kontrolliaruannete täistekstid on kättesaadavad veebilehelt [www.riigikontroll.ee](http://www.riigikontroll.ee):

09.01.2007 - [Häädemeeste valla sisekontrollisüsteemi ja raamatupidamise korraldus ning majandustehingute seaduslikkus aastatel 2004 ja 2005](#)

09.02.2007 - [Mustvee linna sisekontrollisüsteemi ja raamatupidamise korraldus ning majandustehingute seaduslikkus aastatel 2004 ja 2005](#)

02.08.2007 - [Kohaliku omavalitsuse üksuste 2005. a majandusaasta aruannete vastavus seaduse nõuetele](#)

27.08.2007 - [Linna- ja vallavalitsuse haldamis- ja valitsemiseelarve kasutamine](#)

30.08.2007 - [Kohaliku omavalitsuse üksuste investeeringud](#)

27.09.2007 - [Pedagoogide ja teiste haridustöötajate töötasudeks eraldatud raha kasutamine kohalikes omavalitsustes](#)

13.11.2007 - [Rae valla majandustegevus 2006. aastal](#)

Meetmed	Tähtaeg, täitmine	Täitja
5-9. Majanduslike huvide deklaratsioonidega (MHD) seotud meetmed	2005-2007 Edasi lükatud, 2008 VV 2007.-2011. a tegevusprogramm, p 15.13	JuM

<sup>1</sup> Rae valla auditi aruanne valmis 2007.a sügisel.

Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika osakonnas 2005. aasta sügisel valminud analüüsi kohaselt on kehtiv majanduslike huvide deklaratsioonide (MHD) süsteem ebatõhus ning ei kanna sellele pandud eesmärki. Sama kinnitavad ka Riigikontrolli 2000 a auditi tulemused. Kehtiv majanduslike huvide deklareerimise süsteem on iganenud ning ajal, mil suur osa andmebaasidest asub elektroonilises keskkonnas, esitatakse ametiisikute majanduslike huvide deklaratsioone endiselt paberkujul.

Justiitsministeeriumis valmisid 2006. aastal korruptsioonivastase seaduse eelnõu muudatused, millega:

- 1) täpsustatakse ametiisikute ringi, kes oma majanduslike huve peavad deklareerima;
- 2) täpsustatakse andmete ulatust, mida tuleb deklareerida;
- 3) täpsustatakse deklareerimise korda;
- 4) luuakse MHD-de elektrooniline andmekogu;
- 5) suurendatakse avalikkuse kontrolli MHD täitmise üle.

2006. aastal läbis eelnõu ka kooskõlastusringi, ent valitsuskabineti istungil otsustati eelnõu menetlemine peatada ning teha uus otsus peale Riigikogu valimisi. Koalitsioonileppe „Siseturvalisuse” p 13 kohaselt muudab Valitsus majandushuvide deklareerimise sisuliseks ja elektrooniliseks; riigiasutuste ja omavalitsuste juhtidele antakse õigus nõuda oma töötajatelt deklaratsiooni esitamist, sellest keeldumine muudetakse töö- või teenistussuhte lõpetamise aluseks. Nende muudatustega on eelnõus arvestatud ning eelnõu esitatakse Valitsusele uuesti 2008. aasta jooksul.

Meetmed	Tähtaeg, täitmine	Täitja
10-11. Eetika-alased meetmed	2005-2006	Riigikantselei, ministeeriumid

Riigikantseleis töötab alates 2004. aasta lõpust eetikavaldkonna spetsialist, kes antud valdkonda koordineerib. Avaliku teenistuse eetika on määratletud Vabariigi Valitsuse poolt 2005. ja 2006. aastal üheks koolitusprioriteediks.

2005-2006. a. viidi Riigikantselei tellimusel läbi uuring "Rollid ja hoiakud avalikus teenistuses". Uuringu eesmärgiks oli saada laiapõhjaline ülevaade sellest, millised väärtused on avalike teenistujate jaoks olulised, kus nad näevad peamisi eetilisi kitsaskohti ametnikuelus, milliseid käitumisi peetakse kõige taunimisväärsemaks ning milliseid vahendeid oodatakse eetiliseuse edendamiseks. Uuringu raportiga saab tutvuda Riigikantselei avaliku teenistuse koduleheküljel [http://www.riigikantselei.ee/failid/avaliku\\_teenistuse\\_uuring\\_2006.pdf](http://www.riigikantselei.ee/failid/avaliku_teenistuse_uuring_2006.pdf).

Avaliku teenistuse eetika on olnud üheks valitsuse poolt kinnitatud koolitusprioriteediks 2004. aastast alates. Riigikantselei tellimusel ja ATAKi korraldamisel toimunud eetika prioriteedi raames kokku 28 erinevat koolitust (seisuga 31.12.2006). Nendest 11 uute riigiametnike sisseelamiskoolitust, 8 uute KOV ametnike sisseelamiskoolitust, 4 eetika valdkonna koolitajate koolitust ning 5 eetika 2-päevast avatud koolitust.

2007. a on läbi viidud täiendavalt 7 eetika avatud koolitust ning avaliku teenistuse organisatsioonide sisekoolitusi avaliku teenistuse eetikast.

Eelnimetatud ürituste raames oli kuni 31.12.2006 kokku koolitatud 542 ametnikku. Kõige aktiivsem koolitusaasta oli 2006, mil sai koolitatud 384 ametnikku ehk 71% kõigist eetika valdkonnas koolitatutest.

Koolituste maht isikupõhise arvestuse järgi on olnud kokku 7952 akadeemilist tundi, mis teeb osalejapäevade arvuks 1136. Ühe koolituse keskmiseks kestvuseks on olnud 15,1 tundi.

Lisaks koolitustele on 2005 ja 2006 rahastatud eetika alase õppematerjali väljaandmist summas 261 352 krooni. Seega on eetika valdkonna koolitustegevusi rahastatud viimasel kolmel aastal kokku 923 787 kr ulatuses (seisuga 31.12.2006). Sellest ca 600 000 kr moodustab toetus EL struktuurifondidest.

2006. a valmis avaliku teenistuse eetika õppevahend CD-kandjal, mis sisaldab eetikaalaseid juhtumeid lühifilmidena, juhendit juhtumite analüüsiks jne. Õppevahendi tekstiosa on leitav <http://www.riigikantselei.ee/?id=7252>. Esimene tiraaž õppevahendit (200 eksemplari) on asutustele välja jagatud ning lisatiraaž (200 eksemplari) on valminud ning nende jagamist asutustele on alustatud. Lisatiraaži väljaandmiseesmärgiks oli täiendada õppematerjali uute materjalidega (viited eestisisesele ning rahvusvahelistele uuringutele, huvide konflikti puudutavatele materjalidele, lisaõppefilmid jne) nii, et seda oleks võimalik ka edaspidi edukalt koolitustel kasutada.

Õppevahendi lisana tõlgiti ning anti välja rahvusvaheliselt tunnustatud ning OECD poolt välja antud käsiraamat "Huvide konflikti käsitlemine avalikus sektoris. Käsiraamat." ("Managing Conflict of Interest in the Public Sector", OECD 2005). Kokku on trükitud 2350 eksemplari.

Avaliku teenistuse eetika-alase teadlikkuse tõstmiseks ning ühtsete väärtushoiakute kujundamiseks on Riigikantselei eestvedamisel loodud veebilehekülj [www.avalikteenistus.ee](http://www.avalikteenistus.ee), kus üheks peavaldkonnaks on eetika (<http://www.avalikteenistus.ee/?id=10300>).

Riigisekretär moodustas oma 26.09.2006 käskkirjaga töörühma avaliku teenistuse eetikanõukogu tööpõhimõtete väljatöötamiseks ja nimetas töörühma liikmed. Töörühma arutelude tulemusena võib avaliku teenistuse eetikanõukogu eesmärki, põhiülesandeid ja töökorraldust sõnastada järgmiselt: „Avaliku teenistuse eetikanõukogu eesmärgiks on avaliku teenistuse põhiväärtuste ja eetika tugevdamine ning avaliku teenistuse ühtekuuluvustunde ja identiteedi kujundamisele kaasaitamine”. Uue strateegia tegevuste raames on ette nähtud nõukogu töö aktiivne toimima saamine.

Meede	Tähtaeg, täitmine	Täitja
12. Iga-aastase korruptsiooniuuringu läbiviimine	2004-2007 Täidetud	JuM

Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika osakonnas töötati koos Tartu Ülikooli ja Oxfordi Ülikooli teadlastega välja korruptsiooniuuringu meetodika, mis kaardistaks võimalikult põhjalikult väärtushinnanguid ning korruptsioonitaset ühiskonnas. Samuti on see üheks indikaatoriks, et mõõta valitsuse korruptsioonivastase töö edukust.

Seni on läbi viidud kaks ühe meetodika alusel koostatud korruptsiooniuuringut. Esimene neist viidi läbi kolmes osas 2004 a detsembris, mille raames küsitleti kolme erinevat sihtgruppi: Eesti elanikkonda (1002 inimest), ettevõtjaid (503) ning avaliku sektori töötajaid (901). Teine viidi läbi 2006. aasta sügisel, kus uuriti samuti kolme sihtrühma – Eesti elanikke (503), avaliku sektori töötajaid (1321) ning ettevõtete juhte (500).

Vastused saadi järgmistele küsimustele:

1. kui suureks probleemiks peetakse korruptsiooni;
2. mida peetakse korruptsiooniks ja mil määral mõistetakse seda hukka;
3. kui levinuks peetakse korruptsiooni;
4. kui sage on kokkupuude korruptsiooniga;
5. kui vastuvõtlikud ollakse korruptsioonile;
6. milline on korruptsiooni hind.

2004. aasta uuringu tulemused avalikustati aruande kujul kriminaalpoliitika uuringute sarjas 2005. aasta aprillis. Aruanne on kättesaadav veebilehel <http://www.korruptsioon.ee/9371>. 2006. aasta uuringu trükis valmib 2007.a jooksul, ent veebis on see leitav: <http://www.korruptsioon.ee/30214>. Nimetatud uuringu tulemusi on kasutatud ka käesoleva väljatöötamiskavatsuse väljatöötamisel.

Meede	Tähtaeg, täitmine	Täitja
13. Korruptsiooni-alase info kättesaadavuse parendamine ja korruptsiooni alaste arusaamade ühtlustamine	2004-2007 Täidetud	JuM

Inimeste korruptsioonialase teadlikkuse tõstmiseks on alates 2005. aasta märtsist korruptsiooni-alane info – vastav statistika, juhtumid, praktiline nõu, uuringud jms ühte koondatud veebilehele [www.korruptsioon.ee](http://www.korruptsioon.ee). Lehte ajakohastatakse jooksvalt.

Meetmed	Tähtaeg, täitmine	Täitja
14-15. Korruptsioonikuritegude menetlemisega seotud meetmed: ametnike spetsialiseerumine ning koostöövõrgustikud	2004 Osaliselt täidetud	JuM, Siseministeerium

Prokuratuuri pädevuses on alates uue kriminaalmenetluse seadustiku jõustumisest (01.07.2004) kõikide korruptsioonikuritegude kohtueelse menetluse juhtimine ja selle tulemuslikkuse tagamine.

Prokuratuuris on toimunud spetsialiseerumine vastavalt vajadusele ja töökoormusele:

- Põhja RP-s tegeleb korruptsioonikuritegude menetlemisega majandus- ja korruptsioonikuritegude osakonnas 2 ringkonnaprokuröri ja 1 prokuröri abi ja lisaks vajadusel veel üks prokuröri abi. Põhja Ringkonnaprokuratuuris on loomisel eriasjade prokuröri koht korruptsioonijuhtumitega tegelemiseks.
- Viru RP-s tegeleb 1 vanemprokurör peamiselt korruptsiooniasjadega ning 1 eriasjade prokurör tegeleb sellega muu töö hulgas.
- Lõuna ja Lääne Ringkonnaprokuratuuris (RP) ainult korruptsioonikuritegude menetlemisele spetsialiseerumist ei ole vastava asjade vähesuse tõttu toimunud, kuid on prokurörid, kes muude asjade hulgas tegelevad ka korruptsioonikuritegudega.

- Riigiprokuratuur on 1 riigiprokurör, kes tegeleb ainult korruptsioonikuritegudega ja vastavalt vajadusele tegelevad muu töö hulgas sellega veel 4 riigiprokuröri ja 1 prokuröri abi.

Kõigi politseiasutuste siseselt ei ole loodud eraldi struktuuriüksusi korruptsioonikuritegudega tegelemiseks, küll aga on spetsialiseerunud mõned ametnikud. Mitmes politseiasutustes on korruptsioon kui üks majanduskuriteo liik, millega tegelevad kõik selle talituse ametnikud vastavalt töökoormuse jaotumisele. Näiteks Lääne Politseiprefektuuri majanduskuritegude talitus pühendab 90% kogu tööajast korruptsioonikuritegude uurimisele. Viru piirkonnas on 3 politseiuurijat (Jõhvis, Narvas, Rakveres), kes tegelevad korruptsiooniasjadega, Lõuna prefektuuris spetsialiseerunud uurijaid ei ole, Põhjas on loodud eraldi korruptsiooniuurijate grupp. Kaitsepolitseiametis on korruptsioonikuritegude uurimiseks loodud eraldi struktuur, ka Keskkriminaalpolitseis on spetsialiseerunud ametnikud.

Alates 3. septembrist, 2007 on Politseiametis politseitöö osakonnas eraldi kriminaaltalitus. Nimetatud talituse ülesanne on valdkonda strateegiliselt juhtida kui nõustada, tagada ühtne praktika jms. Konkreetsete kriminaalasjadega nimetatud talitus ei tegele. Talituse töö on üles ehitatud põhimõttel, et erinevad kriminaalvaldkonnad on inimeste vahel ära jagatud – iga ametnik vastutab ühe või mitme valdkonna eest. Korruptsiooni-, majanduskuritegude, kriminaaltulu- ja rahapesu valdkonna eest vastutab üks inimene.

Meede	Tähtaeg, täitmine	Täitja
16. Kriminaalmenetlusregistri ellurakendamine	2004 Täidetud	JuM

Alates 2004. aastast töötab kriminaalmenetlusregister, kust on võimalik teha päringuid ning saada korruptsioonikuritegude statistikat. 2007. alguses valmis JuM kriminaalpoliitika osakonna eestvedamisel esimene kriminaalstatistika kogumik, mille andmed pärinevad kriminaalmenetluse registrist – kogumik ilmus trükisena kriminaalpoliitika uuringute sarjas 2007. a juuni lõpus ning on kättesaadav ka <http://www.just.ee/30132>.

Justiits- ja teiste ministeeriumide koostöös on välja arendamisel menetlusinfosüsteem E-toimik, mille eesmärgiks on koondada menetlusinfo ühtsesse andmebaasi (<http://projekt.e-toimik.ee/>). Selle raames arendatakse ka kriminaalmenetlusregistrit, samuti erinevatest registritest pärinevat statistikat.

Meede	Tähtaeg, täitmine	Täitja
17. Vihjetelefon korruptsioonijuhtumitest ja korruptsiooniohtlikest suhetest teatamiseks	2004	JuM

Vihjetelefon 6121500 avati 2004. aasta juunis, aja jooksul on pidevalt vähenenud laekunud vihjete arv, kahanedes 38lt vihjelt 2004. aastal 16 vihjele 2006. aastal. 2007. aasta 11 kuu jooksul on laekunud 14 teadet. Ühe vihje alusel on alustatud ka kriminaalmenetlus. Vihjetelefonile võib anda lisaks korruptsiooni vihjetele ka muid vihjeid kuritegudest. Telefonile vastab Kapo korrapidaja, kes on samal ajal ka valves, ning seega on telefoni üleväljandamise kulud minimaalsed.

	2004	2005	2006	2007
Laekunud teateid	38	23	16	15
Edastatud KKP korrapidajale	29	15	13	14

Meede	Tähtaeg, täitmine	Täitja
18. KrMS muudatus, millega antakse prokuröri õigus menetlus lõpetada isiku suhtes, kes on määravalt aidanud kaasa korruptsioonikuriteo avastamisele.	2004 Täidetud	JuM

19.05.2004 jõustus kriminaalmenetlusseadustiku muudatus (§ 205), mille kohaselt võib Riigiprokuratuur kriminaalmenetluse lõpetada, kui kahtlustatav või süüdistatav on oluliselt kaasa aidanud kuriteo avastamisele. Antud sätet ei ole ametialaste kuritegude lõpetamisel kriminaalmenetlusregistri andmetel kasutatud.

Meetmed	Tähtaeg, täitmine	Täitja
19-20. KVS muudatus, millega pannakse isikutele kohustus teatada korruptsioonist oma organisatsioonis ja luuakse meetmed korruptsioonikuritegude avastamiseks	2004 Täidetud	JuM

kaasaaidanud isikute kaitseks (nn <i>whistleblower protection</i> ).		
--	--	--

29.10.2004 jõustus korruptsioonivastasesse seaduses muudatus, mille eesmärk on kaitsta inimesi, kes korruptiivsest teost teatavad. § 23 sätestab, et korruptiivsest teost teatanud ametiisikule või avalikule teenistujale tagatakse soovi korral anonüümsus, välja arvatud juhul, kui teade on ajendatud omakasust või muudest madalatest motiividest.

*§ 23. Korruptiivsest teost teatamise kohustus*

*(1) Ametiisik ja avalik teenistuja on kohustatud temale teatavaks saanud korruptiivsest teost teatama asutuse juhile, kaitsepolitseile, politseile või prokuratuurile.*

*(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud isiku soovil tagatakse tema anonüümsus, välja arvatud juhul, kui teade on ajendatud omakasust või muudest madalatest motiividest või teate alusel alustatakse kriminaalmenetlust ning tema tunnistajana ülekuulamine on vajalik kuriteo tõendamiseks.*

*(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 tähendatud kohustuse mittetäitmise eest võib isiku teenistusest või ametikohalt vabastada, kui teda on karistatud käesoleva seaduse § 264 alusel.*

Meede	Tähtaeg, täitmine	Täitja
21. KarS muudatus, millega laiendatakse ametiisiku mõistet välisriigi ja rahvusvahelises organisatsioonis töötavale ametiisikule.	2004 Täidetud	JuM

01.07.2004 jõustunud karistusseadustiku § 288 muudatuse kohaselt laieneb ametiisiku mõiste ka välisriigis või rahvusvahelises organisatsioonis töötavale ametiisikule. See tähendab, et välisriigi organisatsioonis töötavat Eesti ametiisikut saab näiteks altkäemaksu kuriteos vastutusele võtta.

15.03.2007 jõustunud karistusseadustiku muudatuste kohaselt on „ametiisik” karistusseadustiku tähenduses järgmine:

*§ 288. Ametiisiku mõiste*

*(1) Ametiisik karistusseadustiku eriosa tähenduses on isik, kellel on ametiseisund riigi või kohaliku omavalitsuse asutuses või organis või avalik-õiguslikus juriidilises isikus, kui temale on pandud haldamis-, järelevalve- või juhtimisülesanded või varaliste väärtuste liikumist korraldavad või võimuesindaja ülesanded.*

*(2) Ametiisik käesoleva seadustiku §-des 293–298 nimetatud kuritegudes on ka isik, kes juhib eraõiguslikku juriidilist isikut või tegutseb selle nimel või tegutseb teise füüsilise isiku nimel, kui tal on käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud pädevus ja ülesanded ning tegu on toime pandud vastava juriidilise või füüsilise isiku majandustegevuse käigus.*

*(3) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud ametiisiku mõiste laieneb ka välisriigis või rahvusvahelises organisatsioonis töötavale ametiisikule.*

**Ülevaade teistest olulisematest tegevustest**

Lisaks korruptsioonivastases strateegia meetmetega kaasnenud sammudele on märkimisväärsed veel järgmised sammud, mis aitavad kaasa korruptsioonivastasele võitlusele:

**1. Mõjuvõimuga kauplemise kriminaliseerimine**

Valitsus kiitis 1.09.2005. aastal heaks Eestis ratifitseeritud korruptsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise konventsiooni reservatsiooni tühistamise, mis muudab karistatavaks ametiisiku mõjutamise. Eesti ratifitseeris konventsiooni 6. detsembril 2001, kuid tegi reservatsiooni konventsiooni artikli kohta, mis näeb ette otsuse tegemise mõjutamise kriminaliseerimise kohta. Sellega kaasnes karistusseadustiku täiendamine ning 25.05. 2006 jõustus karistusseadustiku muudatus, mille kohaselt on „mõjuvõimuga kauplemine” kuritegu.

*§ 298<sup>1</sup>. Mõjuvõimuga kauplemine*

*(1) Vara või muu soodustuse lubamisega nõustumise või vastuvõtmise eest vastutasuna selle eest, et isik kasutab ebaseaduslikult oma tegelikku või eeldatavat mõju eesmärgiga saavutada avaliku halduse ülesandeid täitvalt ametiisikult tema ametiseisundit kasutades teo toimepanemine või toimepanemata*

*jätmine vara või muu soodustuse andja või kolmanda isiku huvides, –  
karistatakse rahalise karistusega või kuni kolmeaastase vangistusega.  
(2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, –  
karistatakse rahalise karistusega.*

## 2. Ametialaste kuritegude koosseisude ajakohastamine karistusseadustikus

15.03.2007 jõustunud karistusseadustiku tähtsaima muudatusena kaotasid kehtivuse kaks ülimalt laia ametialase kuriteo üldkoosseisu – ametiseisundi kuritarvitamine (§ 289) ning ametialane lohakus (§ 290). Selle asemel on karistusseadustikus muudetud või täiesti uued konkreetselt piiritletud kuriteokoosseisud. Nendega on võimalik tutvuda siin: <http://www.korruptsioon.ee/4684>.

## 3. Laiendatud tulu konfiskeerimine

1. veebruaril 2007 jõustus uus konfiskeerimise regulatsioon karistusseadustikus, millega loodi laiemad võimalused organiseeritud kuritegevusega saadud tulude äravõtmiseks. Senikehtiv varaline karistus ei andnud loodetud tulemusi. Alates 1. veebruarist saab rakendada laiendatud konfiskeerimist: raskete kuritegude puhul – altkäemaks, narkokuriteod, terrorism, orjastamine (inimkaubandus), salakaubavedu, lõhkematerjaliga seotud kuriteod – võib koos üle 3-aastase vanglakaristusega süüdlasele kohaldada vara konfiskeerimist, kui kuriteo olemus, erinevus isiku legaalse sissetuleku ja varandusliku olukorra vahel ning elatustase või muu põhjus annab alust arvata, et ta on saanud vara kuritegude toimepanemise tulemusena. Kuna kuritegeliku tulu peitmine ja selle kolmandate isikute nimele kirjutamine on jätkuvalt probleem, siis uue seaduse valguses on realselt võimalik võtta ära ka kolmandate isikute käes olev kuritegelikul teel saadud tulu.

## 4. Eesti vastuvõtmine OECD altkäemaksu vastase töögrupi liikmeks

OECD altkäemaksu vastane töögrupp – *Working Group on Bribery (ingl. k.)* liidab riike, kes on ühinenud või ühinemas OECD altkäemaksu vastase konventsiooniga (Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions). Riikide vastavuse hindamine konventsioonile toimub "peer review" põhimõttel, mis toimub vastastikkuse hindamise põhimõttel (riik peab vastama küsimustikule ning OECD esindajad külastavad riiki, mille põhjal tehakse riigile soovitus edaspidiseks). Eesti sai töögrupi „Working Party on Bribery in International Business Transactions of the Investment Committee” täisliikme staatuse 27.05.2004.

Töögrupi koduleht asub: [http://www.oecd.org/document/5/0,2340,en\\_2649\\_34855\\_35430021\\_1\\_1\\_1\\_1,00.html](http://www.oecd.org/document/5/0,2340,en_2649_34855_35430021_1_1_1_1,00.html).

## 5. Töö Euroopa Nõukogu GRECO töögrupis

GRECO ehk Group of States Against Corruption (ingl. k.) on Euroopa Nõukogu juures asuv korruptsioonivastane riikide ühendus, kuhu kuulub 44 riiki. GRECO eesmärgiks on hinnata liikmesriikide valmidust võidelda korruptsiooniga ning läbi hindamisprotseduuri anda riikidele soovitusi korruptsioonivastaseks tegevuseks – sarnaselt OECD-ga toimub see vastastikkuse ja eksperthindamise põhimõttel. Eesti on läbinud edukalt kaks hindamisvooru ning võõrustas 19-23.11.2007 III hindamisvooru raames eksperte. III hindamisvooru raames hinnatakse riike kahel teemal:

- 1) erakondade rahastamine ja kontroll;
- 2) korruptsiooni kriminaalõiguslikus konventsiooni artiklites 2-12 (<http://www.korruptsioon.ee/6291>) toodud süüdistuste (incrimination) ületamine siseriiklikusse õigusse.

Eesti-poolsed III hindamisvooru ekspert(hindamis)komisjoniliikmed on Ülle Madise, Daimar Liiv, Nele Parrest (kõik I teema) ja Jaan Ginter (II teema). Eesti delegatsiooni kuuluvad Mari-Liis Liiv (delegatsiooni juht), Heili Sepp, Elina Elkind ja Mait Laaring.

Töögrupi koduleht asub: [http://www.coe.int/t/dg1/Greco/Default\\_en.asp](http://www.coe.int/t/dg1/Greco/Default_en.asp). Eesti senised hindamisaruanded asuvad: <http://www.korruptsioon.ee/21375>. Eesti III hindamisaruande kaitsmine on Strasbourgis, 2008. a suvel.